

Petró Tímea – Szűcs Katalin

Beszámoló a VII. Nevelésügyi Kongresszusról

Immáron hetedik alkalommal rendezték meg augusztus 25. és 28. között a nevelésügyi kongresszust. A nyitónap eseményeinek a Művészetek Palotája, az egyes szekciók munkájának a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem termei adtak otthont. A Magyar Pedagógiai Társaság és az MTA Pedagógiai Bizottságának kezdeményezéséhez közel kétszáz civilszervezet csatlakozott. A tanácskozás elsődleges célja a legutóbbi kongresszus (1993) óta eltelt másfél évtized eseményeinek rendszerezése, átgondolása, a nevelésügy szempontjából való értékelése volt.

A választott szlogen – „Az oktatás közügy!” – azonban azt jelzi, hogy a szervezők a társadalom több csoportjához intéztek felhívást. Hozzászólási lehetőséget kínáltak – gyakorló pedagógusok mellett – a politika és a közélet szereplőinek, a gazdasági vezetőknek, a médiának: Mit vár(hat) el a társadalom az oktatás és a nevelés ügyétől, és mit vár(hat) el a nevelésügy a társadalomtól? A résztvevők, hozzászólók sokszínűsége a tanácskozás tematikáját és struktúráját is erősen befolyásolta. A kongresszus nyitott volt a tanulás minden kérdése iránt: az iskolaképtől az életen át tartó tanuláshoz, a felnőttképzéstől a modern infokommunikációs eszközök használatáig. Ennek megfelelően a tanácskozás plenáris előadások, szekcióülések és kerekasztal-beszélgetések formájában zajlott. A kongresszust Ádám György, a Magyar Pedagógiai Társaság elnöke nyitotta meg, a nyitó előadást pedig Hiller István oktatási és kulturális miniszter tartotta *Oktatás és nevelés a XXI. században* címmel.

Halász Gábor bevezető nagyelőadásában (*A jelen és jövő iskolája – közoktatás Magyarországon és Európában*) az elmúlt másfél évtizedet – „turbulens évtizedként” definiálva – a hazánkban lejátszódó intenzív és gyors gazdasági-társadalmi változások szempontjából összegezte és elemezte, kiemelve ezek közoktatást meghatározó vonásait. Az előregedő társadalmak problémája, a demográfiai viszonyok változása kapcsán szót ejtett az oktatási rendszert érintő strukturális változásokról; arról, hogy a demográfiai átrendeződés milyen hosszú távú alkalmazkodási kényszert követel meg a magyar oktatási rendszertől. Problematikusnak ítélte a társadalmi heterogenitás kezelésének képességét. A sikeres integráció alapfeltételeként jelölte meg az oktatás, a foglalkoztatás, a területfejlesztés és a szociális gondoskodás politikaterületének összehangolt működését. Rámutatott az eredményes tanuláshoz szükséges kompetenciaalapú oktatás fontosságára és az oktatási folyamat egyéniesítésére. A tudás nyitottságának megértését emelte ki a társadalom boldogulásának alapelemeként. A cél az, hogy az egyén cselekvőképessé váljon, alkalmazkodni tudjon az újonnan átalakuló körülményekhez.

Nyíri Kristóf az IKT (infokommunikációs technológiák) térhódításának jelenségét, a digitális eszközök és a digitális kultúra sajátosságait járta körül; elemezve a tudás és tudáselsajátítás természetét a mobilkommunikáció világában, vagyis azt a hatást, amelyet a mobiltelefon és a helyhez nem kötött internetelérés gyakorol a tanulásra és a tudásra. Kiemelte, hogy ez a hatás még inkább kitágíthatja az életen át tartó, a nonformális és az informális tanulás határait. Mindemellett rámutatott arra, hogy ezt a képességet, készséget legelőször azoknak kell elsajátítaniuk, akik a legifjabbakat tanítják, tehát a gyakorló pedagógusoknak (*Tanulás és tudás a mobil világban*).

Ezzel párhuzamosan Csapó Benő *Az oktatás Magyarországon az ezredforduló körüli évtizedekben – fejlődési tendenciák és megoldásra váró problémák* című előadásában rámutatott olyan „új” fogalmak megszületésére, mint a tudásgazdaság, a tudásalapú társadalom. Az elmúlt évtizedben a tudás a

társadalmi-gazdasági versenyképesség alapelemévé vált. Nagyító alá került a tanulás folyamata, a tanulás fogalmának újraértelmezése. A sikeres nemzetközi versenyképesség szorosan összekapcsolódik az oktatási rendszer innovációjával. Csapó előadásában oktatási rendszerünk fejlődésének áttekintését két szempont mentén foglalta össze: a rendszer változásait önmagához viszonyítva és nemzetközi kontextusban. Feltárta a globalizáció folyamatának előnyeit és veszélyeit a hazai oktatásügy kapcsán. Értékelte az OECD programjaiban való részvételünket és az Európai Unióhoz való csatlakozásunkat az oktatás szemszögéből. Összefoglalta a globális folyamatok meghatározó vonásait az oktatás és nevelés tartalmára nézve, valamint az értékelés és mérés rendszerében megfigyelhető fejlődési jellemzőket. Rávilágított a közoktatás jelen helyzetének előrelépéseire és lemaradására egyaránt, megfogalmazta a közoktatás fejlesztésének keretfeltételeit.

Fülöp Márta az elmúlt évtizedet a verseny-versengés fogalmának szempontjából elemezte a társadalmi és iskolai folyamatok kapcsán. *Verseny a társadalomban – verseny az iskolában* című előadásában rámutatott, a versenyre épülő piacgazdasági struktúrában úgy létezhetünk sikeresen, ha el tudjuk sajátítani a versengés képességét. Kiemelte a versengésen belül megjelenő együttműködés szerepét, háttérbe szorítva így a korábbi versengés és együttműködés poláris ellentétén alapuló nézeteket. Hangsúlyozta az iskola szerepét az együttműködésen alapuló versengés kialakításában.

„Aki manapság oktatáspolitikai problémákkal foglalkozik, a legkülönbözőbb területeken találkozunk az oktatási intézmények válságjelenségeinek részletes elemzésével” – mondta el Csányi Vilmos *Nevelés és humánetológia* címmel tartott előadásában. Véleménye szerint, bár sokan az iskolarendszerek végleges és teljes kudarcát taglalják, egy gyökeresen új – humánetológiai alapú – szemlélet bevezetése megoldást nyújthat a válságjelenségek kezelésére. Beszért a saját elképzelései szerinti korszerű iskoláról, amely két részből állna: alapja egy érzelmes, szerető, stabilis közösség lenne, és az alapvető ismeretek elsajátítását célozná meg. Másik része a diáknak arra a felismerésére épülne, hogy szükséges komplex, rendszerezett tudással rendelkeznie az életben való sikeres eligazodáshoz.

A VII. Nevelésügyi Kongresszus nyitónapja sokszínű, ingyenes kísérő programokkal várta a résztvevőket, érdeklődőket. Az interaktív programok egyszerre töltötték be ráhangoló funkciót, s nyújtottak a későbbiekben aktív pihenést az előadások közötti szünetekben. A Népi kézműves játszóház és a Komplex történeti játszóház oldott hangulatú foglalkozásokkal, kézügyességre támaszkodó feladatokkal (pl. hangszerkészítés, nemezelés) várta a látogatókat. A Táncház népi és ügyességi játékok felelevenítésével a mozgás és játék fontosságát helyezte előtérbe. Az Ökokézművesség a környezettudatosságra nevelés, az Ifjú elsősegélynyújtók bemutatója az egymásra való odafigyelés fontosságát közvetítette. Az interaktív foglalkozásokon való részvétel jó lehetőség volt gondolatok, tapasztalatok cseréjére; új technikák megismerésére, ismert és kevésbé ismert játékok kipróbálására. A Fesztivál Színház egész napos műsora néptáncbemutatót, énekkari előadásokat, bábjátékot, vers- és mesemondást kínált óvodai és iskolai csoportok részvételével is. A Pedagógiai filmfesztivál egész napos vetítéssel, széles körű választékkal fogadta a „filmkedvelőket”. Volt lehetőség pedagógiai vonatkozású játékfilmek és pedagógiai témájú dokumentumfilmek megtekintésére is. A vetített filmek – témáikban, felvetett kérdéseikben, gondolataikban – a későbbiekben jól kapcsolhatók voltak az egyes szekciókban megjelenő főbb motívumokhoz. A dokumentumfilmek kapcsán a nézők részletesebben is megismerkedhettek egy-egy civilszervezet főbb tevékenységi körével.

A nyitónapi programok kapcsán elmondhatjuk: sok tekintetben a játék került a középpontba, amely kiemelt figyelmet kapott a kongresszus programjának egészében, mind az egyes szekciók munkájában, mind a „játék” tematikájú kerekasztal-beszélgetésekben.

A plenáris előadásokat követően a tanácskozás szekcióüléseken folyt tovább. A szervezők nyolc szekcióba osztották a felmerülő témákat és kérdésköröket. A Bárdy Péter és Vágó Irén által vezetett első szekció központi témaköre *A gyermek és az iskola* volt, amely három altémára tagolódott tovább: *A gyermek és az*

iskola; Intézményes nevelés és család; Egészséges életre és aktív állampolgárságra nevelés. A szekció vitáit az átmenet fogalmának többirányú értelmezése, az utóbbi másfél évtized eseményeinek átmenetként való megnevezése jellemezte. A szekció résztvevői külön figyelmet fordítottak arra, hogy minden témakörnél sor kerüljön helyi és intézményi kezdeményezések bemutatására is.

A második szekció munkáját Kerényi Mária és Nádas Mária koordinálta, témái pedig a tanulás, a tanulásszervezés, az átalakuló műveltségkép voltak. Mindemellett kiemelt szerepet kapott a korszerű kommunikációs és információs eszközök alkalmazása az oktatásban. Az utóbbi időszakban a magyar iskolákat ellátták ilyen jellegű eszközökkel. Az új technológia használata azonban számos kérdést vet fel a tanítás megszervezése és a tanulás folyamata kapcsán. Az egységesen előírt tananyag mellett megjelenik egy tulajdonképpen végtelen információs forrás. Ennek kiaknázását pedig a pedagógusnak kell megtanítania a diáknak, tehát előtérbe kerül a navigáló szerep az információátadóval szemben. Alkalmazásuk pedig csak akkor sikeres, ha az iskolák és a pedagógusok megfelelő módon felkészültek. A tudás fogalmának kitágulását és az iskolai tanulás szerepének újraértelmeződését is megfigyelhetjük: példa lehet erre az életen át tartó és az élet minden területére kiterjedő tanulás (LLL – lifelong-learning, illetve LWL – lifewide-learning) eszméje.

A harmadik, *A pedagógus* című szekció a szakma alapvető kérdéseinek foglalatja volt: a pedagógusokkal kapcsolatos elvárások, az alkalmasság kritériumai, a felkészülés fázisai, a pedagógus munkájának értékelése, valamint a pedagógusok és partnereik együttműködése került a tanácskozás fókuszába, ennek irányítói Körösiné Merkl Hilda és Hunyady Györgyné voltak.

Struktúrák és folyamatok munkacímrel működött a kongresszus négyes számú szekciója Benedek András és Turi Katalin vezetésével. Itt esett szó a felnőttképzés, a szakképzés Magyarországon elhanyagolt kérdéseiről, illetve a pedagógusképzés átalakításának szükségességéről. Gyakorlati problémaként merült fel az IKT-kompetenciák általános hiánya hazánkban. Az átalakult tudásfogalomhoz kapcsolódó intézményi kérdések nagy számban kerültek elő mind a közoktatás körében, mind a felnőttképzés keretében dolgozók részéről. Az átalakuló felsőoktatás problémái is szót kaptak a szekción belül.

„Szükséges a tizenkét évfolyamos, egységes nevelést folytató, a tanulók lehetőségeit erősen korlátozó döntéseket minél későbbre helyező, az együttnevelés elvét a gyakorlatban sikeresen megvalósító, a gyermekek tehetségének kibontakoztatását a szociális helyzetüktől nagymértékben függetleníteni képes iskolák, korszerűsítési folyamatok kiemelt támogatása, a fejlesztésre rendelkezésre álló, akár az EU által biztosított, akár hazai forrásokból” – állt az ötödik szekció ajánlásának alap gondolataként. Az *Oktatás és társadalom* Loránd Ferenc és Takács István által koordinált csoportja elsősorban a hazai és európai fejlesztési folyamatokra irányította figyelmét. Az oktatásfejlesztés mint a gazdasági versenyképesség erősítésének eszköze kapott kiemelt szerepet; a foglalkoztatás javítása, a társadalmi kohézió erősítése, a környezeti fenntarthatóság biztosítása, valamint a társadalmi lét növekvő komplexitásával való jobb együttélés fogalomkörei határozták meg a vita menetét. Hangsúlyozták a kölcsönhatás szükségességét az oktatás és a társadalom rendszere között.

Az *oktatás eredményességének* témakörét igyekeztek körüljárni a hatodik szekció résztvevői. A mérési rendszer gyökeres átalakításának szükségességét emelték ki a Setényi János vezetése alatt tanácskozó szakemberek. Az újabb nemzetközi mérések a magyar közoktatás minőségének súlyos problémáira világítottak rá. Az okok feltárása máig nem történt meg iskolarendszerünkben, következtetések hiányában a cselekvés is elmaradt. Mindezekben belül szó esett az oktatási nagyrendszer, az intézmények, a tanulók, a pedagógusok, az iskolai praxis, a szülői részvétel, az iskolai infrastruktúra stb. jelenségeinek értékeléséről is.

A hetedik szekció elsősorban a gazdaság oldaláról igyekezett közelíteni az oktatás területéhez. Az *Intézményfenntartás, irányítás és finanszírozás* az elmúlt másfél évtized vitáinak és törekvéseinek újraértelmezéséhez is lehetőséget adott a hatékony iskolaszervezet és iskolavezetés, a közoktatás

finanszírozásának területein. Ez a Palotás Zoltán és Bajzák Erzsébet M. Eszter vezetésével működő csoport szintén lehetőséget biztosított helyi, már működő kezdeményezések bemutatására és a tapasztalatok cseréjére.

„A nemzetközi és hazai tapasztalatok azt mutatják, hogy a fejlesztéspolitikák és programok sikerességének, hatékony bevalásának az egyik kulcskérdése az elfogadottság biztosítása” – nevezhetnénk ezt akár a nyolcadik szekció mottójának, amely *A fejlesztés* címet viselte. Vitapontjai közül az *Oktatás és média: a reformok és a fejlesztés nyilvánossága* témakört emeljük ki, hiszen a nyilvánosság befolyása az oktatás és a nevelés kérdéseire még nem evidens, nem átlátható a magyar társadalom számára. Pedig a „csomagolás” és az „eladhatóság” kérdései a tudományos élet más területein már erősen figyelemmel kísért szempontok. A hiánytünetek elősorolása és a megoldási kísérletek is napirendre kerültek a szekciós munka három napja alatt.

A VII. Nevelésügyi Kongresszus céljai között a párbeszéd folyamatos fenntartása is szerepelt. A vita folytatása érdekében folyamatosan üzemeltetik a tanácskozás honlapját (www.nk7.hu), amely mindig frissülő információkkal, hírchívekkel, fórumokkal és a VII. Nevelésügyi Kongresszus dokumentumaival igyekszik támogatni az oktatásról szóló közbeszédet. Ezzel a törekvésükkel az oktatás és a média szimbiózisára is hasznos példát mutatnak. A szekciók megfogalmazott ajánlásai is (szintén elérhetők a kongresszus honlapján) tartalmaznak további vitapontokat, amelyeket remélhetőleg nem a következő nevelésügyi kongresszus alkalmával vitatunk majd meg. Ez tekinthető talán a választott szlogen legfőbb üzenetének: Alakítsuk bátran véleményünkkel mindannyian társadalmi környezetünket és benne oktatási rendszerünket. Tegyük élhetőbbé, mobilisabbá, átjárhatóbbá.

Petró, Tímea – Szűcs, Katalin: Report on the event VII. Nevelésügyi Kongresszus [7th Education Congress]

Az írás szerzőiről

Petró Tímea

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország

[petro.timea\[kukac\]btk.elte.hu](mailto:petro.timea[kukac]btk.elte.hu)

<https://orcid.org/0009-0002-1409-9999>

Szűcs Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország